

Naziv prakse:

Inicijativa za transparentnost „Jonvabaliai”

Zemlja:

Litva

Kategorija prakse:

- kultura borbe protiv prijevара

Podaci za kontakt:

- Transparency International Litva
- www.transparency.lt
- info@transparency.lt
- paprastumas@jonvabaliai.lt

Suzbijeni rizici od prijevара

- ostali: sprečavanje prijevара – svi rizici od prijevара

Kontekst i ciljevi

„Jonvabaliai” („Krijesnice”) prva je dobrovoljna inicijativa u EU-u kojom se nositelji projekata potiču da budu otvoreniji prema javnosti i da za sebe traže veću transparentnost. Nositelji projekata EU-a iz te inicijative sada ne izvješćuju samo razne institucije već i širu javnost, stoga svaki stanovnik Litve može biti siguran da se financijska sredstva ulažu transparentno i da se njima transparentno upravlja.

Jonvabaliai je osnovalo osam litavskih javnih organizacija (među ostalim Ministarstvo financija i Transparency International Litva) uz potporu Europskog socijalnog fonda. Ukupno ulaganje za projekt „Inicijativa za transparentnost Jonvabaliai” iznosilo je 58 873 EUR, a Europski socijalni fond dao je doprinos od 50 042 EUR preko operativnog programa „Tehnička pomoć” za programsko razdoblje od 2007. do 2013.

Opis prakse

Cilj je inicijative poticati poduzeća, institucije i organizacije da dijele informacije o upotrebi sredstva Unije i poboljšati transparentno trošenje proračuna za projekte koji se financiraju sredstvima EU-a. Inicijativom se nastoji i postići da nositelji projekata daju javnosti više informacija o ulaganjima Unije i poticati zajedničko djelovanje kako bi se postigle pozitivne sustavne promjene u području transparentnosti.

Glavni su ciljevi inicijative:

- težiti većoj transparentnosti u provedbi i plaćanju projekata koji se financiraju sredstvima EU-a
- poticati nositelje projekata da djeluju prema načelima integriteta i otvorenosti i da potaknu promjene u području transparentnosti
- ocjenjivati nositelje projekata prema transparentnosti upotrebe i provedbe ulaganja dodjelom bodova (od 1 do 3)
- predstaviti dobre primjere ulaganja EU-a i
- informirati javnost o upotrebi sredstava Unije u Litvi.

Internetska platforma Jonvabaliai (www.jonvabaliai.lt) daje informacije o projektima koji se financiraju sredstvima EU-a. Točnije, platforma uključuje karte na kojima su navedene lokacije svih projekata i na kojima se objašnjava koja je svrha projekta, koliko je novca primljeno za taj projekt i kako se tim novcem upravlja. Na internetskoj stranici voditelji projekata mogu dobrovoljno pružiti informacije o projektu i njegovim rezultatima, cijenama, javnoj nabavi, dionicima, praksama upravljanja rizikom itd.

Jonvabaliai (krijesnice) dodjeljuju se na temelju broja nositelja projekata koji ispune prijave i navedu informacije o projektima koji se financiraju sredstvima EU-a te o samoj organizaciji. Što se više informacija

o projektu podijeli, više mu se „krijesnica” dodijeli. Jedna krijesnica dodijeljena projektu označava posvećenost poboljšanju transparentnosti, a tri krijesnice znak su najviše razine transparentnosti i otvorenosti prema javnosti.

Kad korisnik posjeti internetsku stranicu, može vidjeti kartu na kojoj su navedeni svi projekti koji se financiraju sredstvima EU-a. Broj krijesnica svakog projekta jasno je istaknut, čime se jasno vizualno prikazuje koliko je on transparentan.

Da bi se pridružio mreži, nositelj projekta mora imenovati osobu koja će biti zadužena za odgovaranje na pitanja građana o upotrebi ulaganja EU-a i davanje informacija o projektu i organizaciji.

Jedinstvena obilježja

Jedinstveno obilježje Jonvabalija jest to da se radi o metodologiji razvijenoj za kvantifikaciju transparentnosti nositelja projekata u obliku krijesnica. Razvili su je stručnjaci litavske podružnice organizacije Transparency International u bliskoj suradnji s vijećem osnivača inicijative.

Tijekom pripreme metodologije održana su savjetovanja s nadležnim tijelima: službom za utvrđivanje financijskih prekršaja, službom za posebne istrage, službom za javnu nabavu, državnim revizorskim uredom i drugima.

Metodologija uključuje brojna pitanja i zahtjeve na koje nositelji projekata moraju odgovoriti. To su sljedeća pitanja i zahtjevi:

1. Za sudjelovanje u inicijativi
 - Je li projekt primio državna/regionalna financijska sredstva?
 - Dostavite sporazum o financiranju projekta i upravljanju njime i njegov Prilog 1. ili upućivanje na njega.
 - Je li organizacija/društvo koje provodi projekt ujedno i javni naručitelj?
 - Koliko iznose financijska sredstva EU-a i državnog proračuna koja su dodijeljena za provedbu projekta?
 - Koliko iznose sredstva kojima nositelj projekta samostalno financira projekt?
 - Koji je cilj projekta?
2. Pitanja za koja se dodjeljuje jedna krijesnica
 - Koji je doprinos projekta strategijama djelovanja programa za razdoblje 2007. – 2013. / 2014. – 2020. i kako se takav doprinos mjeri?
 - Prikazuje li strukturni dijagram društva/organizacije rukovoditelja društva/organizacije i strukturne jedinice na internetskoj stranici društva/organizacije (ako da, navedite poveznicu)?
 - Postoji li javna izjava društva/organizacije u kojoj se obvezuje na nekršenje pravnih normi povezanih sa svojim djelovanjem, među ostalim antikorupcijskih normi (ako da, navedite poveznicu)?
 - Koliko je bilo javnih nabava za ovaj projekt?
 - Koliko je obavljeno kupnji koje su objavljene i koje nisu objavljene?
 - Jesu li tijekom provedbe projekta utvrđena kršenja postupaka javne nabave?
 - Koji je rezultat projekta (navedite kvalitativne i kvantitativne pokazatelje za mjerenje rezultata i, ako je primjenjivo, navedite upućivanja na rezultate (fotografije itd.)?)
3. Pitanja za koja se dodjeljuju dvije krijesnice

- Ima li vaša organizacija odobrena pravila o javnoj nabavi (ako da, navedite poveznicu)?
- Jesu li prije početka ovog projekta održana savjetovanja sa stanovnicima ili drugim dionicima (ako da, s kime su održana savjetovanja i kada)?
- Jesu li se na projekt primjenjivale financijski ispravci (ako da, koji i u kojem iznosu)?

4. Pitanja za koja se dodjeljuju tri kriješnice

- Postoje li pravni sporovi u pogledu javne nabave robe, usluga ili radova za ovaj projekt EU-a (ako da, je li društvo tužitelj ili tuženik)?
- Je li osoblje projekta izravno uključeno u provedbu projekta i osposobljeno u području standardâ transparentnosti / standarda za borbu protiv korupcije (ako da, koji dio)?
- Je li projekt uključivao suradnju sa socioekonomskim partnerima (ako da, s kojima)?
- Navodi li društvo/organizacija svoje dioničare na svojim internetskim stranicama (ako da, navedite poveznicu)?
- Navode li se na internetskim stranicama društva njegova društva kćeri, primarna društva i podružnice (ako društvo ima takva društva ili podružnice)?
- Objavljuje li društvo/organizacija komunikacijske kanale (metode komunikacije) koji su njihovim zaposlenicima, dobavljačima, zastupnicima, podugovarateljima i partnerima dostupni za sigurnu i povjerljivu prijavu mogućih internih povreda ili za traženje savjeta (dežurne telefonske linije) (ako da, navedite poveznicu)?
- Ima li društvo/organizacija kodeks ponašanja ili etički kodeks (ako da, navedite poveznicu; ako ne, idite na 10. pitanje)?
- Sadržava li kodeks ponašanja ili etički kodeks društva/organizacije odredbe kojima se uređuje politika kad je riječ o poklonima?
- Sadržava li kodeks ponašanja ili etički kodeks društva/organizacije odredbe kojima se uređuje politika u području sukoba interesa?
- Je li prije početka projekta provedena analiza troškova i koristi?
- Ako je, je li analiza troškova i koristi dostupna javnosti (ako je, navedite poveznicu)?
- Dostavite sporazum o financiranju projekta i upravljanju njime i njegov Prilog 2. ili upućivanje na te dokumente.
- Dostavite detaljna izvješća o nabavi.

Ishodi i rezultati

Projekt Jonvabalai pokrenut je 2014. Trenutačno su na internetskim stranicama inicijative navedena 633 projekta koji obuhvaćaju više od 655 milijuna EUR financijskih sredstava.

Od 633 projekta koji su registrirani na platformi, 388 ih ima tri dodijeljene kriješnice, 48 dvije dodijeljene kriješnice, 25 ih ima jednu dodijeljenu kriješnicu, a 172 projekta nemaju dodijeljenih kriješnica, ali sudjeluju u inicijativi.

Broj projekata koji su sudjelovali u inicijativi bio je najveći 2014. Međutim, iz organizacije Transparency International Litva ističu da je inicijativa trenutačno neaktivna zbog manjka financijskih sredstava za nastavak dinamičnog promicanja ili drugih aktivnosti.

Ključni čimbenici za uspjeh

Transparency International Litva procjenjuje da je inicijativa Jonvabalai uspješna s obzirom na njezine rezultate i doseg.

U kratkom je vremenu izazvala znatan interes među litavskim nositeljima projekata. Njome se znatno povećala transparentnost i odgovornost nositelja projekata. Suradnja s nositeljima projekata osigurana je promidžbom kojom se pogoduje objema stranama: sudjelovanjem u inicijativi i dijeljenjem informacija sa javnosti nositelji projekata dobili su besplatnu promidžbu na internetskim stranicama, a inicijativa se

promicala kao transparentna inicijativa u kojoj surađuju pouzdani nositelji projekata. Inicijativa se promicala kao ona koja ukazuje na transparentnost, a ne na korupciju; takva je pozitivna poruka potaknula nositelje projekata na sudjelovanje.

Upotrijebljeno je nekoliko kanala za širenje i promicanje inicijative, među ostalim televizijski oglasi, radio i drugi prijenosni kanali.

Tim za provedbu projekta sastojao se od različitih profila:

- voditelja projekata
- stručnjaka za transparentnost koji su definirali metodologiju
- stručnjaka za *web*-dizajn i internetsko udomljavanje (*hosting*)
- stručnjaka za medije i komunikaciju.

Zabilježeni izazovi i stečena iskustva

Jedno je od glavnih stečenih iskustava koje su vlasnici prakse istaknuli izazov održivosti. Projekt je ugovorilo Ministarstvo financija te se pokazao uspješnim. Međutim, kad su financijska sredstva potrošena, Ministarstvo nije imalo razvijenu strategiju za nastavak projekta. Stoga je došlo do usporavanja aktivnosti projekta, a konačno i do njihova prekida.

Transparency International Litva osigurao je 10 000 EUR financijskih sredstava za projekt 2018., ali to nije bilo dovoljno da se ponovno pokrenu sve aktivnosti. Trenutačno se Transparency International Litva brine za internetsko udomljavanje i održavanje internetskih stranica, ali se od 2014. nisu organizirale nove aktivnosti ni promidžba.

Transparency International Litva ističe da je metodologija za procjenu transparentnosti nositelja projekata ključni rezultat ove inicijative te da bi se mogla drugdje replicirati za slične projekte, uz određene prilagodbe kontekstu.

Mogućnost prijenosa

Inicijativa kao što je Jonvabaliai ima velik potencijal za prenosivost. Praksa ima uhodanu metodologiju, koja se može lako primijeniti na druge kontekste i zemlje. Vlasnik prakse spreman je dijeliti svoja iskustva i podupirati druge zemlje i tijela u dijeljenju informacija ili uspostavljanju sličnih inicijativa.

Važno je napomenuti da iskustvo Jonvabaliaija pokazuje da su održivost i financijska arhitektura takvih projekata vrlo važni za njihovo prihvaćanje i rezultate. Transparency International Litva ističe vodeću ulogu nositelja projekata (npr. predmetnog ministarstva ili Europske komisije) u osiguravanju održivosti i nastavka projekata kao što je Jonvabaliai.

Kad je riječ o operativnoj prenosivosti i provedbi, ova se inicijativa može brzo uspostaviti u manjim zemljama ili ako se primjenjuje za konkretne sektore, a ne odjednom u velikim razmjerima.